

Müasir Azərbaycan tarixinin çox ağır və kəşməkeşli dövründə Heydər Əliyev, sanki, bir Tanrı vergisi kimi Vətənin köməyinə yetişdi. 1993-cü ilin iyununda siyasi hakimiyyətə qaydan görkəmli dövlət xadimi düz on il sərasər dinclik bilmədən, bezdim, yoruldu demədən ömrünün hər anını xalqına həsr etdi. Onun fədakar əməyi diletant, vəzifə görməmişlərinə anladı ki, ölkənin, dövlətin taleyi eksperiment meydanı deyil, idarəetmə çox ciddi elmdir.

DİRÇƏLİŞ STRATEGİYASI

(Publisistik düşüncələr)

uyğun, tam aşkarlıq şəraitində fəaliyyət göstərməyi tələb edirdi. Prezident Aparatının (indiki Administrasiya) böyük iclas zalında keçirdiyi geniş tərkibli müşavirələrdə bütün məsələlər açıq müstəvidə müzakirəyə çıxarılırdı. Məlum olurdu ki, əvvəlki dövrlərdən yığılıb qalan problemlərə insan faktoru səbəbindən ararib yeniləri də əlavə edilirdi. O müşavirələrdə müzakirəyə həlli vacib mühüm məsələlər çıxarılırdı:

- Ölkə daxilindəki gərgin ictimai-siyasi vəziyyətin qiymətləndirilməsi;
- hökumət aparatında zəruri kadr dəyişikliklərinin aparılması;
- sənayenin durumu, işsizlik və ağır maliyyə-kredit məsələlərinin həlli;
- qaçqınlar üçün nəzərdə tutulmuş humanitar yardım, onların uçotunda və bölüşdürülməsində rast gəlinən mənfi halların aradan qaldırılması;
- investisiya mühitinin gücləndirilməsi;
- özəlləşdirmə prosesindəki mürəkkəbliliklər;
- milyardlarla manat dəyərində (o illərdə inflyasiya çox yüksək idi) satılmayan, illərlə anbarlarda yığılıb qalan sənaye və kənd təsərrüfatı məhsullarının aqibəti...

Ölkənin bu vəziyyətində, üstəlik, bəzi işçilərin neqativ hallara yol verməsi Prezident tərəfindən ümumi iclaslarda kəskin tənqid və tənbeh edilir, təqsirkarlar ciddi cəzalandırılırdı. Dövlət başçısını ən çox narahat edən məsələ - özünü doğrultmayan kadrların etimaddan sui-istifadə etmələri idi. Belələrinin əməlləri barədə tam aşkar şəkildə açıqlanan faktlar auditoriyadakı dövlətə və qanuna sadiq kadrlarda təbii heyrat və hiddət doğururdu.

Aradan 30 ilə yaxın vaxt keçdiyini və həyatımızın çox irəli getdiyini nəzərə alaraq, o dövrün ağır iqtisadi mənzərəsinə cızmaq və keçmişdən qalma necə miraslara qarşı mübarizə aparıldığı, hansı zəhmətlər bahasına nizam-intizama, qanun-qaydaya, sabitliyə, inkişafa nail olunduğu barədə müəyyən təəvvür yaratmaq üçün, Prezidentin yanında keçirilən müşavirələrdə adı

ilə, ünvanı ilə səslənən açıq faktlardan bəzilərinə ümumi şəkildə olsa da xatırlatmaq mövzumuzun kontekstində yerinə düşər:

- Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin nəzdindəki şərab zavodlarında hökm sürən əliyərilik halları...
- Rayon neft bazalarında milyardlarla manat dəyərində oğurluq faktları...
- Ən çox gəliri olan qurumlardan birinin dövlətə yüz milyard manata yaxın borcunun yığılıb qalması...
- Toplanan vergilərin müəyyən faizinin büdcəyə daxil edilməməsi...
- Özəlləşdirmədən gələn vəsaitin bir hissəsinin banklara oturdulmaması...
- Respublikanın bir şəhərində təmir-bərpa işlərinə on milyardlarla manat pul silindiyi halda, müəllimlərə və həkimlərə maaşların verilməməsi...
- Ölkədəki ümumi qıtlıqdan şəxsi mənfəəti üçün rayonların icra hakimiyyəti başçılarından birinin mağazalarda toyuq ətinin 1 kiloqramını 50 min manata yaxın fantastik qiymətə satışı çıxartması...
- Başqa bir rayonun icra başçısının qaçqınlara ayrılan vəsait hesabına 130 milyon manata minik avtomobili alması...
- Ehtiyac olmadığı halda, bir idarə rəhbərinin satış üçün xaricdən Azərbaycana 10 milyon dollarlıq adi içməli su alıb gətirməsi...
- Başqa bir idarə rəhbərinin 100 milyon dollara xaricdən vaxtı keçmiş xarab uşaq yeməkləri alıb gətirməsi... və s. və i.ə.

Bəli, ölkənin, xalqın və dövlətin güdən meşşan təbiətli, cahil kəslər hər zaman olub və var. O ağır vəziyyətlərdə heç nəyə məhəl qoymadan belə miskin hallara yol verənlər aşkarlandı. Və global miqyaslı siyasi proseslərlə, Qarabağ münaqişəsi kimi mürəkkəb, dolaşq məsələlərlə, hərbi quruculuq işləri ilə, sosial-mədəni sahələrin qayğıları ilə yanaşı, Prezident bu cür neqativlərlə mübarizəyə də vaxt və enerji sərf etməli olurdu. Müharibə vəziyyə-

tində olan ölkəyə miras qalmış cəmi bir neçə milyon manatlıq kasıb dövlət büdcəsindən çıxan hər manatın hesabı soruşulurdu. İndiki milyardlarla dollarlıq büdcəyə malik zəngin ölkənin təməlini qurub-yaratmaq naminə dövlət başçısı aşkarlanan hər mənfi hala dərhal adekvat reaksiya verir, adətən yerində, elə iclas zalında, mətbuatın və ictimaiyyətin qarşısında ciddi ölçü götürürdü. Nazirlik, komitə və baş idarələrdə köhnədən yuva salmış rüşvətxor, əliyəri, natəmiz işçiləri Prezident qətiyyətlə kənarlaşdırır, kadr korpusunda təmizləmə aparır, hökumətin tərkibini sağlamlaşdırırdı.

Gərgin və səmərəli keçən müşavirələrin yekununda, adətən, Prezident geniş məruzə ilə çıxış edirdi. 1993-cü ildən sonrakı dövrdə ölkənin həyatında baş verən dəyişikliklərdən, siyasi sabitliyin bərqərar olmasının vacibliyindən, əhalinin qayğısına qalmağın zərurliyindən söz açırdı. Qəbul edilmiş qərar və sərəncamların icrası prosesində məmurları obyektiv olmağa səsləyirdi. İlk inauqurasiya zamanı öz Proqramını bəyan etdiyini xatırladan təcrübəli dövlət başçısı ictimai-siyasi məsələlərlə iqtisadi problemlərin həllinin bir-birilə sıx əlaqəli olduğunu vurğulayırdı. Xüsusən, 1994-cü ilin sentyabrında yalnız Heydər Əliyevin qəhrəmanlığı sayəsində imzalanmış "Əsrin müqaviləsi"nin Azərbaycanın müstəqilliyi üçün nə qədər əhəmiyyətli rol oynadığını xatırladırdı. Bu müqavilələrin gələcəkdə büdcəyə külli miqdarda gəlir gətirəcəyini, əhalimizin rifah halının davamlı olaraq yaxşılaşacağını, ordumuzun gücləndirəcəyini, insanların həyat və məişət şəraitinin ciddi dəyişikliklərə səbəb olacağını məmnunluqla bildirirdi.

Ulu öndər böyük strateq sərəştəsi ilə məmurlara məsləhət və tövsiyələrini verir, "...nazirliklər, komitələr bəzən köhnə, keçmiş stereotiplərlə işləyir... Qayda-qanun yaratmaq, dövlət malını mənimsəyənləri üzə çıxartmaq lazımdır... Hər bir dövlət işçisi mənəvi cəhətdən təmiz olmalıdır... Sui-istifadə halları aradan qalxmaldır... Mən bu məsələlər barədə ona görə açıq danışmam ki, ictimaiyyəti də bu neqativ hallarla mübarizəyə cəlb etmək lazımdır..." - deyirdi. Onun hər nitqində rəhbər işçilər üçün örnək olacaq nə qədər öyrənilməli məqamlar var idi!

Beləcə ilbəl il ölkədə sular durulur, insanların həyat şəraiti normallaşır, sosial-iqtisadi vəziyyət addım-addım inkişafa doğru gedirdi. Cəmi 3-4 il əvvəl dərin böhran içində yaşayan, uğursuzluq zolağına düşərək dünyadan təcrid olunan, uçuruma yuvarlanan Azərbaycan Respublikasında artıq 1998-ci ilin əvvəlinə doğru vəziyyət sabitləşməyə başladı. Özəlləşdirmə haqqında qanun və Dövlət Özəlləşdirmə Proqramı qəbul edildikdən sonra, qısa vaxtda 10 minə yaxın kiçik müəssisə və obyekt özəlləşdirildi.

600-ə yaxın orta və iri müəssisənin səhmdar cəmiyyətlərə çevrilməsi barədə qərar verildi. Bütün postsovet məkanında anoloji qanunlardan radikallığı ilə fərqlənən "Torpaq islahatı haqqında" Qanun qəbul edildi. Belə geniş islahatlara başlamaq müharibə dövrü üçün çox riskli addım idi. Hətta iqtidar daxilində tələsməməyi deyənlər, islahatlara qarşı çıxanlar var idi. Ancaq ölkənin dirçəliş strategiyasını uzaqgörənliklə və zərgər dəqiqliyi ilə ölçüb-biçən Prezident Heydər Əliyevin qətiyyəti, iradəsi, cəsarəti, bacarıqlı idarəçiliyi sayəsində islahatlar durmadan davam edir, müsbət nəticələri insanların get-gedə yaxşılaşan həyat və məişət şəraitində özünü büruzə verirdi.

İslahatlar irəlilədikcə idarələrdə neqativ halların da azaldığı müşahidə olunurdu. Yeni iş yerləri açılır, ictimai-siyasi sabitlik möhkəmlənirdi. Azərbaycan dünya iqtisadiyyatına inteqrasiya yolu ilə sürətlə gedirdi. Amerika, İngiltərə, Türkiyə, Almaniya, Yaponiya və digər ölkələrin iri şirkətləri ölkəmizə gəlməyə başlayırdılar. Investisiya qoyuluşu artır, birgə müəssisələr yaranırdı. Bütün maliyyələşdirmə mənbələri üzrə respublika iqtisadiyyatına milyonlarla manat sərmayə yatırılırdı.

Təkcə 1997-ci ilin birinci yarısında Azərbaycan iqtisadiyyatına 400 milyon dollardan çox investisiya qoyulmuşdu. Bu məbləğ o dövrdə kasıb ölkə üçün fantastik rəqəm idi. Ancaq, bu, həm də onu göstərirdi ki, düşmənlər təbii nəticəsində indiyədək tam informasiya blokadasında qalan, dünyanın, demək olar ki, tanımadığı Azərbaycanı da Heydər Əliyev düşüncəsinin, strateji düşüncəsinin, gərgin və məqsədyönlü fəaliyyətinin nəticəsində beynəlxalq aləmə açılır, iri dövlətlər üzünü Odlar yurduna tərəf çevirir, respublikamızın etibarlı tərəfdaş olduğuna inanıb kömək əlini uzadırdı...

Bu minvalla bir çox illərlə imza atan müdrik rəhbər o kəşməkeşli illərdə uzaqgörənliklə Azərbaycanın gələcək inkişafının təməlini qururdu.

Yuxarı Qarabağdan əlavə, daha 7 rayon daxil olmaqla ərazilərimizin 20 faizinin işğal altında qalmasına, bir milyondan çox qaçqın və məcburi köçkünün olmasına baxmayaraq, ölkə özündə güc tapıb ayağa qalxırdı. Bu gücün mənbəyi öz liderinə inanan müdrik Azərbaycan xalqı və xalqın inamını titanik zəhməti ilə doğruldan da Heydər Əliyev zəkasinin qüdrəti idi.

Bu gün respublikamızın müasir inkişaf səviyyəsindən baxanda, bu səviyyəyə hansı əzablı yollardan, necə çətinliklərdən keçib gəldiyimiz unudulmamalıdır. O ağır keçid illərində dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlamaq, ölkəni dirçəltmək üçün var qüvvəsi ilə çalışan Prezidentin fenomenal xidməti sayəsində indi dünya ölkələri arasında güclü bir Azərbaycan dövləti var!

...Tarixən Azərbaycanda çox görkəmli siyasi xadimlər olub və olacaq. Çox qəhrəman sərkərdələr, müdrik rəhbərlər olub və olacaq. Ancaq Azərbaycanda bir də heç vaxt Heydər Əliyevdən olmayacaq!

Akif ƏLİ,
fəlsəfə doktoru,
Əməkdar jurnalist, yazıçı-publisist